

meeste kans op een duidelijk, snel geschreven handschrift.

Scholen moeten niet alleen aandacht hebben voor vormgeving, pengreep en zithouding, maar ook voor het schrijftempo; het laatste wordt alleen ontwikkeld wanneer men dit inoefent door er systematisch en bewust mee bezig te zijn.

Kooijman (2006) is van mening dat leerlingen heel graag kalligraferen met een brede of kalligrafiepen en dat het handschrift door kalligraferen ook verbetert.

De onderzoeksvraag luidt: Op welke wijze wordt het handschriftonderwijs bij leerlingen in de bovenbouw van basisschool X vormgegeven?

Deelvragen zijn:

1. Welke vormen van schrijfonderwijs worden er in de bovenbouw aan de leerlingen aangeboden?
2. Wat vinden de leerkrachten van het handschriftonderwijs in de bovenbouw?
3. Wat vinden de leerlingen in de bovenbouw van het handschriftonderwijs op de basisschool?
4. Welke feedback geven de leerkrachten op zithouding, schrijfhouding en pengreep?

Voor dit evaluerende en kwalitatieve onderzoek zijn 3 verschillende methoden gebruikt: interview, digitale enquête en observatie (methodische triangulatie).

Wendy heeft na de voorjaarsvakantie 2014, vijf respondenten geobserveerd tijdens de schrijfles, en drie respondenten tijdens een taal- of rekenles.

Zij maakte gebruik van de observatielijst van de op school in gebruik zijnde methode (Zwart op wit), die door haar was bewerkt op 'zichtbaarheid'.

Enkele resultaten

Uit de analyse van het interview kwam naar voren dat de leerkrachten andere vormen van schrijfonderwijs aan kunnen bieden in de vorm van: blokschrift, lopend schrift, creatief schrijven en geheimschrift. Kalligraferen en het leren schrijven van klassieke letters kan men toevoegen tijdens de lessen kunstgeschiedenis en geschiedenis.

De resultaten van de analyse van de enquête op de eerste deelvraag geeft weer dat 68% van de leerlingen aangeeft dat er geen andere vormen van schrijfonderwijs, in de vorm van tekenend of creatief schrijven, worden gegeven. Zij willen graag andere vormen van handschriftonderwijs gebruiken om het eigen handschrift te verbeteren.

100% van de respondenten (8 bovenbouwleerkrachten) geeft aan het belangrijk te vinden dat leerlingen een duidelijk en leesbaar handschrift ontwikkelen. Zij hechten veel belang aan het intensief toezien op de pengreep, de zithouding en de schrijfhouding van de leerlingen.

Door allen wordt dagelijks feedback gegeven op leesbaarheid, netheid, werkverzorging en de manier waarop de letters worden geschreven. Feedback wordt zowel mondeling als schriftelijk aan de leerlingen gegeven. "*Zonder feedback geen leerproces*", aldus een respondent. De leerlingen melden daarentegen, dat er meer feedback over het handschrift en het kleuren mag worden gegeven.

Aanbevelingen zijn: vakken met elkaar combineren, zoals tekenen en tekenend schrijven, of geschiedenis met kalligraferen.

Een vervolg op dit onderzoek zou kunnen zijn dat men onderzoekt hoe de leerkrachten andere werkvormen kunnen integreren met andere vakken. Maar ook met welk vak dit het beste kan worden geïntegreerd.